

УДК 378.018

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/55-1-50>

Антоніна КАРНАУХОВА,

orcid.org/0000-0001-6476-8084

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри дошкільної освіти

Київського університету імені Бориса Грінченка

(Київ, Україна) a.karnaukhova@kubg.edu.ua

Юлія КАХІАНІ,

orcid.org/0000-0002-1484-324X

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри дошкільної освіти та соціальної роботи

Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»

(Слов'янськ, Донецька область, Україна) Kakhiani.yulia@ukr.net

Оксана КОСАРЕВА,

orcid.org/0000-0001-6905-905X

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти

імені професора Т.І. Поніманської

Рівненського державного гуманітарного університету

(Рівне, Україна) okosaryeva@ukr.net

СУЧАСНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВИТИ

У статті досліджено особливості методичної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти. Визначено, що професійна підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти є необхідним елементом освіти впродовж життя, а післядипломна освіта включає спеціалізації, що базуються на отриманій освіті та практичному досвіді. З'ясовано, що змістовий компонент готовності майбутніх фахівців дошкільної освіти до професійної діяльності передбачає розробку освітньо-професійної програми, навчального плану та відповідного навчально-методичного забезпечення освітніх компонентів. Доведено, що навчальний процес має базуватися на філософії синергетичного бачення цілісності життя та футуристичної спрямованості змісту професійної підготовки. Виявлено, що професійна підготовка включає формування кваліфікації фахівців дошкільної освіти, набуття педагогічних компетентностей у межах професійної діяльності та здобуття встановлених професійних результатів на підставі організованого комплексу освітніх структурних компонентів та освітньої програми. Встановлено, що впровадження сучасних ІКТ у підготовку майбутніх фахівців дошкільної освіти збагачує їх знаннями про нові форми і методи роботи у дошкільних закладах, надає можливості для створення у майбутньому власних інноваційних методик виховання у системі освіти, а також сприяє більш ефективному засвоєнню фахових знань та їх реалізації в навчально-творчій та науково-дослідній діяльності. Доведено, що застосування практико-орієнтованих проєктів у підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти надає змогу повніше розвинути у них професійні потреби й інтереси, допомагає ознайомитися із специфікою професійної діяльності, викликає інтерес і потребу у формуванні та застосуванні інноваційних технологій.

Ключові слова: *дошкільна освіта, професійна підготовка, методика, професійна діяльність, кваліфікація, компетентність.*

Antonina KARNAUKHOVA,*orcid.org/0000-0001-6476-8084**Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Preschool Education
Borys Grinchenko Kyiv University
(Kyiv, Ukraine) a.karnaukhova@kubg.edu.ua***Yulia KAKHIANI,***orcid.org/0000-0002-1484-324X**Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department of Preschool Education and Social Work
State Higher Educational Institution «Donbass State Pedagogical University»
(Sloviansk, Donetsk region, Ukraine) Kakhiani.yulia@ukr.net***Oksana KOSARIEVA,***orcid.org/0000-0001-6905-905X**Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Pedagogy and Psychology Pre-school
and Special Needs Students named after prof. T.I. Ponimanska
Rivne State University for the Humanities
(Rivne, Ukraine) okosaryeva@ukr.net*

MODERN TRAINING OF FUTURE PRESCHOOL EDUCATION SPECIALISTS

The article examines the peculiarities of methodical training of future specialists in preschool education. It was determined that the professional training of future specialists in preschool education is a necessary element of education throughout life, and postgraduate education includes specializations based on the received education and practical experience. It was found that the content component of the readiness of future preschool education specialists for professional activity involves the development of an educational and professional program, curriculum and, accordingly, educational and methodological support of educational components. It has been proven that the educational process should be based on the philosophy of a synergistic vision of the integrity of life and the futuristic orientation of the content of professional training. It was revealed that professional training includes the formation of the qualifications of preschool education specialists, the acquisition of pedagogical competences within the scope of professional activity and the achievement of established professional results based on an organized set of educational structural components and an educational program. It has been established that the introduction of modern ICT in the training of future specialists in preschool education enriches them with knowledge about new forms and methods of work in preschool institutions, provides opportunities for the creation of their own innovative methods of education in the education system in the future, and also contributes to more effective assimilation of professional knowledge and their implementation in educational and creative and research activities. It has been proven that the use of practice-oriented projects in the training of future preschool education specialists makes it possible to more fully develop their professional needs and interests, helps to get acquainted with the specifics of professional activity, and arouses interest and need in the formation and application of innovative technologies.

Key words: *preschool education, professional training, methodology, professional activity, qualification, competence.*

Постановка проблеми. Внаслідок процесу глобалізації та інформаційної революції у сфері освіти постали нові виклики для закладів освіти. Це пов'язано з активним впровадженням у навчальний процес перспективних моделей та методів навчання. Ефективність і раціональність організації навчально-виховного процесу має базуватися на чітких нормативних та навчально-методичних засадах. Зокрема такі засади та принципи покладені у підготовку майбутніх фахівців дошкільної освіти, що зумовлює особливу актуальність дослідження цієї проблематики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику методичної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти досліджують такі

науковці як Г. Беленька, О. Богініч, З. Борисова, М. Бушати, М. Демченко, І. Княжева, Л. Мельничук, С. Мітіна, О. Набока, М. Пагута, І. Підлипняк, Дж. Пітерс, А. Чичук, Н. Шармахд та інші.

Так, результати досліджень Н. Шармахда, Дж. Пітерса та М. Бушати свідчать про важливість готовності людини до постійного навчання та підвищення кваліфікації шляхом набуття досвіду, а отже, і професійних навичок (Sharmahd, 2018). Проте залишається недослідженою проблема шляхів методичної підготовки до здійснення професійної діяльності майбутніх фахівців дошкільної освіти.

С. Мітіна виділяє методичну компетентність в структурі професійної педагогічної компетентності, під якою розуміє здатність розпізнавати

та розв'язувати методичні завдання, проблеми, що виникають у процесі педагогічної діяльності. Саме це визначення використовується в роботі С. Мітіної (Mitina, 2016), тому вважаємо за доцільне доповнити та подати методичну компетентність як сукупність оперативного-методичних та психолого-педагогічних умінь, сформованих у процесі підготовки педагога, а також готовність професійно використовувати сучасні педагогічні технології, методи та прийоми.

Дослідники визначають поряд з методичною компетентністю методологічну культуру. У науковому дослідженні І. Княжевої методологічна культура аналізується як система освіти і складна нелінійна система, яка здатна до самоорганізації та сприяє саморозвитку майбутнього вихователя (Княжева, 2014). На основі визначення методичної компетентності та визначення методичної культури можна розглядати методичну культуру як невід'ємну частину методичної компетентності, яка формується під час професійної підготовки майбутніх вихователів. Слід зазначити, що аналіз наукових джерел дозволяє зробити висновки про необхідність визначення та обґрунтування змісту методичної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Л. Мельничук виділяє наступні три етапи етапів організації навчально-виховного процесу: діагностичний і пропедевтичний; мотиваційний; діяльнісно-творчий, підкреслюючи, що окреслені етапи є ефективними у підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти до ознайомлення дітей із соціальним середовищем. Однак такий підхід, використаний у роботі Л. Мельничук (Melnychuk, 2019), свідчить про доцільність проведення дослідження з метою дослідження ефективності окремих форм методів і засобів методичної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у дослідженні методичної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти

Виклад основного матеріалу. Методична підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти не такий складний процес, як може здатися. Головне – вибрати найефективніший спосіб навчання за цією спеціальністю. Старі методики, якими користуються більшість навчальних закладів, застаріли, і сьогодні методична підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти більше спрямована на здобувачів освіти. В освоєнні професії, як і в усіх сферах життя, найважливіше – мотивація.

Проте проблема зміщення акценту з навчальної діяльності вихователя на діяльність дітей, переходу від репродуктивного навчання до про-

дуктивного, пов'язана з підготовкою майбутніх фахівців дошкільної освіти. Усе це дає підстави стверджувати про доцільність проведення досліджень, присвячених проблемі методичної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Професійна підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти є необхідним елементом освіти впродовж життя, а післядипломна освіта включає спеціалізації, що базуються на отриманій освіті та практичному досвіді. Так, професійна підготовка включає формування кваліфікації майбутніх фахівців дошкільної освіти та набуття педагогічної компетентності в межах професійної діяльності (Набока, 2017).

Щодо процесуального забезпечення, то ми вважаємо, що воно включає навички, інтегровані, загальні та професійні компетенції. Зміст процесуальної складової викладено у Стандарті ЗІЗ зі спеціальності 012 Дошкільна освіта (від 13 липня 2021 року), у професійному стандарті «Вихователь дошкільної освіти» (від 19 жовтня 2021 року). Важливою складовою змістового та процесуального забезпечення методичної підготовки є, на нашу думку, виокремлення етапів організації навчально-виховного процесу за спеціальністю 012 Дошкільна освіта (МОН, 2021).

Огляд науково-педагогічних досліджень з проблеми методичної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти, а саме змістового та процесуального забезпечення, показує, що тема залишається відкритою. У зв'язку з реформуванням освіти останнім часом активно обговорюється питання організації навчально-виховного процесу у фаховій довищій освіті. Після прийняття у 2019 році Закону України «Про професійну довищу освіту» тривають наукові дискусії щодо змісту навчально-виховного процесу підготовки студентів за спеціальністю 012 Дошкільна освіта освітньо-професійного ступеня – професійний молодший бакалавр, бакалавр. У позитивному аспекті слід зазначити, що у 2021 році затверджено Стандарт професійної довищої освіти за спеціальністю 012 Дошкільна освіта освітньо-професійного ступеня професійний молодший бакалавр та бакалавр. На основі держстандарту розпочато наповнення спеціальності 012 Дошкільна освіта (МОН, 2021).

Змістовий компонент готовності майбутніх фахівців дошкільної освіти до професійної діяльності передбачає розробку освітньо-професійної програми, навчального плану та відповідного навчально-методичного забезпечення освітніх компонентів. У роботі під керівництвом Г. Беленької (Беленька, 2009) представлені результати дослідження тенденцій розвитку сучасної

освіти в Україні в контексті європейської інтеграції. Показано, що стратегічні вектори підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в Україні дозволяють їм у процесі навчання зрозуміти та підтримувати баланс між педагогічними традиціями європейського раціоналізму та чуттєвими підходами української народної педагогіки до дошкільної освіти. Проте залишалися невирішеними питання щодо висвітлення концептуальних підходів, шляхів удосконалення змісту та методики підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в Україні.

Варіантом вирішення даного питання може бути європейська інтеграція системи освіти України та вивчення досвіду підготовки фахівців дошкільної освіти у зарубіжних країнах з метою вдосконалення вітчизняної системи. Навчальний процес має базуватися на філософії синергетичного бачення цілісності життя та футуристичної спрямованості змісту професійної підготовки. Синергія реалізується через наскрізну інтеграцію змісту навчальних дисциплін, а футуристична спрямованість – через використання інноваційних технологій та моделювання варіативності навчального процесу з дітьми на основі вивчення їх психологічних особливостей.

Професійна підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти являється потрібною складовою освіти впродовж життя, до якої належить й післядипломна освіта, що передбачає вдосконалення фахових компетентностей на базі здобутої освіти та практичного досвіду. Професійна підготовка включає формування кваліфікації фахівців дошкільної освіти, набуття педагогічних компетентностей у межах професійної діяльності та здобуття встановлених професійних результатів на підставі організованого комплексу освітніх структурних компонентів та освітньої програми (Чичук, 2017).

Загалом, методична підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти є процесом і результатом оволодіння системою методичних знань, умінь, навичок і готовності до їх впровадження у професійну діяльність (Набока, 2017).

Визначаючи методичну компетентність як найважливіший компонент професійно-педагогічної компетентності майбутнього фахівця дошкільної освіти, що встановлює залежність розвитку цієї компетентності від якості діяльності, виокремлюють в структурі методичної компетентності три компоненти: професійні знання, професійні вміння, особистісні якості, які забезпечуються дидактичними, організаційно-аналітичними й особистісними особливостями.

Отже, досягнення головної мети сучасної освіти – підготовка професійно-компетентного спеціаліста в процесі навчання дисциплін – здійснюється як на основі цілей та завдань, що визначаються вимогами соціальних умов економіки до системи освіти та особистості в цілому, особистісними інтересами, так і системою передвищої освіти.

За всю історію людства було розроблено значну чисельність диференційованих освітніх методик підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти, а саме: аудіовізуальний метод, лінгво-соціокультурний метод, репродуктивний метод, метод наукових досліджень, проблемно-дослідницький метод, проектний метод, цифровий метод та логічні методи (індуктивний та дедуктивний).

Реалізація програмних завдань у закладах освіти великою мірою залежить від компетентності педагогічних кадрів. У сучасних умовах для вільної орієнтації в інформаційному просторі майбутній фахівець дошкільної освіти повинен володіти інформаційною культурою як однією із складових загальної культури; в оволодінні методами аналітико-синтетичної переробки інформації; а також у знаннях особливостей інформаційних потоків і інформаційного забезпечення у сфері своєї майбутньої професійної діяльності. Для цього у період методичної підготовки фахівців дошкільної освіти необхідно здійснювати їх неперервну підготовку у галузі інформаційних технологій, впроваджувати у навчально-виховний процес нові інформаційні технології навчання (Підлипняк, 2013).

Отже, впровадження сучасних ІКТ у підготовку майбутніх фахівців дошкільної освіти збагачує їх знаннями про нові форми і методи роботи у дошкільних закладах, надає можливості для створення у майбутньому власних інноваційних методик виховання у системі освіти, а також сприяє більш ефективному засвоєнню фахових знань та їх реалізації в навчально-творчій та науково-дослідній діяльності.

Застосування практико-орієнтованих проєктів у підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти надає змогу повніше розвинути у них професійні потреби й інтереси, допомагає ознайомитися із специфікою професійної діяльності, викликає інтерес і потребу у формуванні та застосуванні інноваційних технологій. До таких інноваційних проєктів відносять: розробки рекомендацій, планів і заходів навчально-виховного характеру.

Висновки. Таким чином, дослідження методичної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти надало можливість виявити найбільш

доцільні методики до розв'язання проблеми теоретичної та практичної методичної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти. У зв'язку з цим, досить актуальним і необхідним у сучасних умо-

вах є огляд існуючих методів підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти з метою забезпечення ринку праці конкурентоспроможними спеціалістами та підвищення якості освітніх послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Sharmahd N., Peeters J., Bushati M. Towards continuous professional development : Experiencing group reflection to analyse practice. *European Journal of Education*. 2018. № 53 (1). Pp. 58–65.
2. Mitina S. The psychological component in the structure of professional competence of the teacher of the high school. *Aktualni pytannia osvity i nauky*. 2016. Pp. 301–305.
3. Княжева І. А. Теоретико-методологічні засади розвитку методичної культури майбутніх викладачів педагогічних дисциплін в умовах магістратури : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.08 : 13.00.04 / Ірина Анатоліївна Княжева; наук. консультант Е. Е. Карпова; МОН України, ДЗ «Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського». Одеса, 2014. 45 с.
4. Melnychuk L., Paguta M. Model of preparing the future educators for familiarising preschoolers with social environments. *Young Scientist*. 2019. № 9 (73). Pp. 87–90.
5. Набока О. Г., Демченко М. О. Методична компетентність вихователів дошкільних навчальних закладів: теоретичний аспект. *Молодий вчений*. 2017. № 10.1 (50.1). С. 45–48.
6. Стандарти ЗІЗ зі спеціальності 012 Дошкільна освіта від 13 липня 2021 року № 806 / Відомості МОН. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Fakhova%20peredvyshcha%20osvita/Zatverdzeni.standarty/2021/07/13/012.Dosk.osv.13.07.docx>
7. Підготовка вихователя до розвитку особистості дитини в дошкільному віці : монографія / Г. В. Беленька, О. Л. Богиніч, З. Н. Борисова та ін.; за заг. ред. І. І. Загарницької. К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. 310 с.
8. Чичук А. П. Підходи до професійної підготовки майбутніх вихователів у США. *Сучасне дошкілля у контексті інтеграції до європейського освітнього простору* : збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції (27-28 вересня 2017 р.) / Упорядники І. В. Єнгаличева, І. О. Ніколаєску, Т. А. Слюсар. Черкаси : Видавець О. Третяков, 2017. С. 165-168.
9. Підліпняк І. Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2013. № 44. С. 28-34.

REFERENCES

1. Sharmahd, N., Peeters, J., Bushati, M. (2018). Towards continuous professional development : Experiencing group reflection to analyse practice. *European Journal of Education*, 53 (1), pp. 58–65
2. Mitina, S. (2016). The psychological component in the structure of professional competence of the teacher of the high school. *Aktualni pytannia osvity i nauky*, pp. 301–305
3. Knjazheva, I. A. (2014). Teoretyko-metodologichni zasady rozvytku metodychnoji kuljturny majbutnikh vykladachiv pedagoghichnykh dyscyplin v umovakh maghistratury : avtoref. dys. ... d-ra ped. nauk : 13.00.08 : 13.00.04 / Iryna Anatolijivna Knjazheva; nauk. konsultant E. E. Karpova; MON Ukrainy, DZ «Pivdenoukr. nac. ped. un-t im. K. D. Ushynskogho». Odesa, 45 p. [in Ukrainian]
4. Melnychuk, L., Paguta, M. (2019). Model of preparing the future educators for familiarising preschoolers with social environments. *Young Scientist*, 9 (73), pp. 87–90
5. Naboka, O. Gh., Demchenko, M. O. (2017). Metodychna kompetentnistj vykhovateliv doshkilnykh navchalnykh zakladiv: teoretychnyj aspekt [Methodical competence of preschool teachers: theoretical aspect]. *Molodyj vchenyj*, 10.1 (50.1), pp. 45-48 [in Ukrainian]
6. Standarti ZIZ zi specialjnosti 012 Doshkiljna osvita vid 13 lypnja 2021 roku № 806 / Vidomosti MON. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Fakhova%20peredvyshcha%20osvita/Zatverdzeni.standarty/2021/07/13/012.Dosk.osv.13.07.docx> [in Ukrainian]
7. Pidghotovka vykhovatelja do rozvytku osobystosti dytyny v doshkiljnomu vici : monoghrafija / Gh. V. Bjeljenjka, O. L. Boghinich, Z. N. Borysova ta in.; za zagh. red. I. I. Zagharnycjkoji. K. : Vyd-vo NPU imeni M. P. Draghomanova, 2009. 310 p. [in Ukrainian]
8. Chychuk, A. P. (2017). Pidkhody do profesijnoji pidghotovky majbutnikh vykhovateliv u SShA [Approaches to professional training of future educators in the USA]. *Suchasne doshkillja u konteksti integraciji do jeuropejskogho osvitnjogho prostoru* : zbirnyk materialiv II Vseukrajinsjkoji naukovopraktychnoji konferenciji (27-28 veresnja 2017 r.) / Uporjadnyky I. V. Jenghalycheva, I. O. Nikolajesku, T. A. Sljusar. Cherkasy : Vydavecj O. Tretjakov, pp. 165-168 [in Ukrainian]
9. Pidlypnjak, I. (2013). Pidghotovka majbutnikh fakhivciv doshkiljnoji osvity [Training of future specialists in preschool education]. *Psykhologho-pedagoghichni problemy siljsjkoji shkoly*, 44, pp. 28-34 [in Ukrainian]